

УДК: 06.06:378.1

К.Г. Михайльова

НАУКА У ПРИВАТНИХ ВНЗ: КЛЮЧОВІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ (на основі звітів за 2011 р.)

У статті представлений аналіз науково-дослідної роботи приватних ВНЗ за 2011 р. Висвітлено такі напрямки наукової роботи, як функціонування наукових шкіл, підготовка науково-педагогічних кадрів, видання монографій, публікації статей, участь у наукових конференціях тощо.

In the article the analysis of scientific work of private universities for 2011 year is represented. Such scientific work assignments as functioning of scientific schools, scientifically-pedagogical personal training, editions of monographs, publications of the articles, participation in scientific conferences and so on are reflected.

Ключові слова: науково-дослідна робота, приватні ВНЗ, комплексна наукова тематика, наукові конференції, наукові публікації.

В інформаційному суспільстві, яке формується сьогодні в Україні, принципово важливою є роль знань та інформації. Саме вони визначають прогрес сучасного суспільства, характеристики його ключових соціальних груп, оптимальні технології функціонування соціальних інститутів тощо. За таких умов наука як сфера суспільного життя виходить на перший план, визначаючи успіх його розвитку.

Сьогодні слід визнати, що наука все більше пронизує всі сфери життєдіяльності суспільства. Освіта не є виключенням. Більше того, ефективна взаємодія освіти і науки завжди визнавалася як затребувана і продуктивна. А на фундаменті такої взаємодії функціонують більшість всесвітньовідомих університетів. Все це визначає необхідність аналізу розвитку науки в університетах України.

Така мета актуалізує перед навчальними закладами необхідність проведення власних комплексних досліджень, об'єднання досягнень світової наукової думки і результатів наукового пошуку, який здійснюється в навчальному закладі, та впровадження їх у практику та навчальний процес; забезпечення якості підготовки науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації; формування системи науково-дослідної роботи у навчальному закладі, в якій кожен учасник освітнього процесу може реалізувати себе відповідно до потреб, вимог та можливостей. Приватні ВНЗ не є виключенням у цих процесах. Як демонструє досвід, вони цілеспрямовано рухаються шляхом удосконалення НДР відповідно до ключових пріоритетів розвитку освіти та науки в Україні та світі.

Означені проблеми викликають значний інтерес вчених. До аналізу цього кола питань звертаються Дежина І.Г., Байнова М.С., Ремпель А.А.; ця проблема турбує і вітчизняних вчених, зокрема Астахову В.І. [2; 3], Бакірова В.С. [4], Корольова С.Б., Овакімян О.С. [6] тощо. Особливим сектором представлено роботи, присвячені приватній освіті в Україні та аналізу її розвитку [7; 8; 9]. Але поле для осмислення динамічних процесів у царині наукової діяльності університетів сьогодні залишається широким.

На сьогодні більшість приватних ВНЗ чітко визначила свої наукові інтереси, сформулювала наукову тематику і веде активні фундаментальні та прикладні дослідження, готує науково-педагогічні кадри, проводить наукові конференції, видає власну наукову продукцію. Науково-дослідна робота у приватних ВНЗ здійснюється в напрямі інтеграції наукової, навчальної та виробничої діяльності та розглядається як один із найголовніших засобів їх подальшого розвитку.

Наукова діяльність у приватних ВНЗ України проводиться в напрямку реалізації завдань, визначених Конституцією України, Законами України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», відповідними постановами Кабінету Міністрів України, Державною національною програмою «Освіта. Україна XXI століття», Указами Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення функціонування та розвитку освіти в Україні», «Про Національну доктрину розвитку освіти», листами Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України «Про основні завдання вищих навчальних закладів України» тощо.

Протягом багатьох років Народна українська академія за дорученням Асоціації навчальних закладів України приватної форми власності досліджує стан справ у науково-дослідній роботі приватних ВНЗ України та готує зведену аналітичну довідку, яка дозволяє зробити певні узагальнення. Так, кількість ВНЗ, які надають звіти, має характерну динаміку, яка відображає деякі тенденції у приватному секторі вищої освіти в цілому. Якщо за 2004 р. було отримано 18 звітів і їх кількість зросла до 48 у 2007 р., то за 2009 р. відзвітували усього 33 ВНЗ (див. рис. 1).

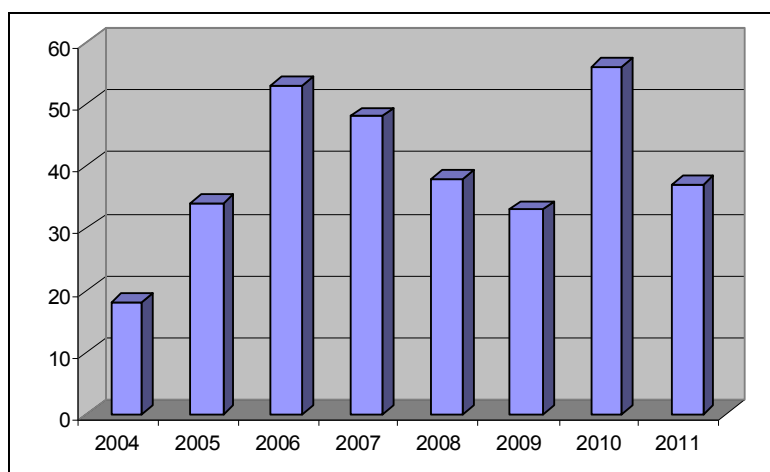

Рис. 1. Динаміка кількості приватних ВНЗ, що надають звіти про НДР (підготував автор на основі річних звітів)

Цей факт свідчив не так про зниження інтенсивності наукових досліджень, як про зменшення інтеграційної та регулювальної ролі Асоціації навчальних закладів України приватної форми власності. Однак виставка наукових досягнень приватних ВНЗ, яка пройшла у Міністерстві освіти та науки України у жовтні 2010 р. знов активізувала про-

цес представлення звітів до загальної аналітичної інформації. Відповідно, у 2010 р. звіти про результати науково-дослідної роботи надіслали 56 ВНЗ приватної форми власності. На жаль, у 2011 р. отримано лише 37 звітів, що свідчить про нагальну потребу організації спільних наукових заходів, які б сприяли актуалізації наукових пошуків, що здійснюються у приватних ВНЗ.

Можна стверджувати, що приблизно для 20 ВНЗ підготовка такого звіту стала традицією. Серед них: Бердянський університет менеджменту і бізнесу, Бучацький інститут менеджменту і аудиту, Європейський університет, Міжнародний Слов'янський університет, Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука, Харківський інститут бізнесу і менеджменту, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія».

Зміст більшості надісланих звітів досить насичений, у них відбито такі найважливіші розділи, як: виконання наукової комплексної тематики, розвиток наукових шкіл, аспірантури і докторантури, проведення наукових конференцій, організація студентської наукової діяльності, видавнича діяльність, аналіз досягнень у сфері НДР, пропозиції та рекомендації щодо підвищення ефективності наукових досліджень у ВНЗ.

Важливим системоутворювальним елементом наукової діяльності у ВНЗ є комплексна наукова тематика. Сьогодні можна стверджувати, що науково-дослідна робота практично всіх приватних ВНЗ, що надіслали свої звіти, здійснюється за комплексною тематикою. У 2011 р. 36 ВНЗ представили 168 тем (у 2009 р. — 150), які відображають напрями наукової роботи, що формують власне наукове обличчя навчальних закладів. Слід зазначити, що у середньому на один ВНЗ припадає 4,6 теми (у 2010 р. — 4,3), що свідчить про деяке розширення наукової тематики приватних ВНЗ. Представлені ними комплексні теми демонструють, що тематика наукових досліджень приватних ВНЗ актуальна, вона планується з урахуванням пріоритетних напрямів розвитку науки для розв'язання найважливіших проблем економіки, культури, освіти, політики, технологій, екології, медицини, мистецтва тощо, а також удосконалення системи підготовки фахівців [1, с. 2–4].

Аналіз комплексної тематики показує, що значна кількість приватних ВНЗ відпрацьовує питання, пов'язані, перш за все, з нагальними проблемами соціально-економічного розвитку України та її регіонів, розробкою ефективних організаційно-економічних механізмів державної політики, впровадженням нових технологій та засобів управління, розробляються заходи, спрямовані на удосконалення регіональної політики. У зв'язку з цим зростає роль приватних закладів освіти у науковій розробці ефективних моделей соціального розвитку регіонів. Зазначені напрямки наукової діяльності реалізуються в таких ВНЗ, як Бердянський університет менеджменту і бізнесу, Бориспільський інститут муніципального менеджменту при Міжрегіональній Академії управління персоналом, Вінницький фінансово-економічний університет, Донецький інститут підприємництва, Європейський університет, Івано-Франківський університет права імені Короля Данила Галицького, Ізмаїльський інститут водного транспорту, Тавричний еколого-гуманітарний інститут та інші.

Ще одним напрямом комплексних наукових досліджень є дослідження в рамках «галузевої економіки». Тут розробляються питання щодо економічної ефективності діяльності вітчизняних підприємств у галузі промисловості, сільського господарства, транспорту, невиробничої галузі тощо. Серед ВНЗ, що здійснюють пошук у цьому на-

прямі: Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, Донецька академія автомобільного транспорту, Миколаївський політехнічний інститут, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія», Харківський інститут управління, Хмельницький інститут конструювання, моделювання швейних виробів, Університет економіки та права «КРОК», Хмельницький інститут конструювання, моделювання швейних виробів, Європейський університет, Макіївський економіко-гуманітарний інститут та інші.

Одним із найбільш суттєвих напрямів наукового пошуку приватних ВНЗ є дослідження, пов'язані із вивченням та аналізом тенденцій розвитку системи освіти України. Подібні дослідження розвиваються такими ВНЗ приватної форми власності, як: Донецький інститут соціальної освіти, Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці ІІ, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія», Класичний приватний університет, Міжнародний Слов'янський університет, Харківський інститут економіки, ринкових відносин та менеджменту та ін.

Окрім цього в центрі уваги НДР приватних ВНЗ України перебувають наукові дослідження щодо:

- створення уніфікованих програмних продуктів для експертних систем економіко-виробничих процесів, розробки технологій та алгоритмів обробки даних у комп'ютерних мережах, математичне і програмне забезпечення комп'ютеризованих систем підтримки прийняття рішень (Бердянський університет менеджменту та бізнесу, Бучацький інститут менеджменту та аудиту, Вінницький фінансово-економічний університет, Європейський університет, Харківський інститут бізнесу та менеджменту);

- розвитку сучасного українського суспільства, в тому числі в контексті глобалізаційного розвитку (Карпатський університет імені Августина Волошина, Краматорський економіко-гуманітарний інститут, Університет економіки та права «КРОК», Рівненський інститут слов'янознавства, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія», Луцький гуманітарний університет, Буковинський університет, Інститут сходознавства і міжнародних відносин «Харківський колегіум»);

- правових, організаційних та методичних засад удосконалення нормативно-правової бази розвитку українського суспільства та його окремих галузей (Харківський економіко-правовий університет, Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія», Івано-Франківський університет права імені Короля Данила Галицького);

- актуальних проблем філології, перекладознавства та мовознавства (Волинський інститут економіки та менеджменту, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія» та ін.);

- новітніх розробок у галузі медицини (Дніпропетровський медичний інститут традиційної та нетрадиційної медицини, Миколаївський політехнічний інститут);

- аналізу особливостей формування та розвитку особистості в умовах суспільних трансформацій (Бердянський університет менеджменту і бізнесу, Макіївський економіко-гуманітарний інститут, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія») тощо.

Слід зауважити, що більшість наукових тем мають державний реєстраційний номер, що дає можливість об'єднання зусиль наукового пошуку всіх зацікавлених сторін — представників освіти, бізнесу — в межах єдиного стратегічного напрямку.

Варто підкреслити, що за минулий рік приватні ВНЗ врахували побажання щодо оптимізації кількості наукових тем, хоча в деяких вишах їх кількість занадто велика: Університет економіки та права «КРОК» — 16 тем, Бердянський університет менеджменту і бізнесу — 15, Європейський університет — 14, Донецька академія автомобільного транспорту — 13.

Серед ВНЗ досі зберігається і роздрібнення тематики у вигляді дуже схожих найменувань тем, а також велика розбіжність у тематиці (наприклад, тематика Донецької академії автомобільного транспорту, Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля, Миколаївського політехнічного інституту), і це потребує спеціальних дій, можливо, цілеспрямованої роботи координаційної ради Асоціації.

Як доводить практика провідних університетів світу, принципово важливим у науці є розвиток наукових шкіл [5]. Аналіз звітів із науково-дослідної роботи приватних ВНЗ дозволяє стверджувати, що нині у цих закладах проходить становлення та розвиток приблизно 60 наукових шкіл та напрямів, які здійснюють фундаментальні дослідження з питань інтелектуального потенціалу українського суспільства, розвитку економіки, регіонального розвитку, зовнішньоекономічної діяльності, розробки провідних інформаційних, управлінських, освітніх, технологій методичного супроводу мовних процесів, процесів у правовій сфері тощо. Слід зазначити, що така форма наукової діяльності представлена у звітах лише 17 ВНЗ, що становить приблизно 43 % від тих ВНЗ, що надали звіти (у 2010 р. — 22 ВНЗ — 33 %).

Як свідчать звіти, основними формами діяльності наукових шкіл є фундаментальні дослідження в рамках комплексних наукових тем (як теоретико-аналітичного, так і емпірико-практичного характеру), проведення наукових конференцій, семінарів, публікація монографій, статей, підготовка кандидатських та докторських дисертацій.

Однією з організаційних форм роботи наукових шкіл є діяльність наукових структур дослідницької спрямованості. Аналіз звітів демонструє, що сьогодні в приватних ВНЗ, які надіслали матеріали, функціонує декілька основних науково-дослідних форм.

1. Наукові лабораторії. Така форма організації наукової роботи має місце в 11 приватних ВНЗ (у 2011 р. — 24 лабораторії з актуальних питань науки та практики). З діяльністю лабораторій можна познайомитися у таких приватних ВНЗ, як Вінницький фінансово-економічний університет, Волинський інститут економіки та менеджменту, Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, Донецький інститут соціальної освіти, Донецька академія автомобільного транспорту, Карпатський університет імені Августина Волошина, Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія», Харківський інститут бізнесу та менеджменту, Харківський інститут екології і соціального захисту, Харківський інститут управління. Практично в усіх ВНЗ лабораторії працюють не перший рік і мають конкретні результати своєї діяльності.

2. Наукові центри. Ця форма організації наукової роботи менше поширена в приватних ВНЗ та представлена лише у кількох навчальних закладах (наприклад, Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, Донецька академія автомобільного транспорту, Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II).

3. Наукові інститути. Така форма отримала поширення останніми роками. На сьогоднішній день вона представлена у Карпатському університеті імені Августина Волошина, в Івано-Франківському університеті права імені Короля Данила Галицького, Дніпро-

петровському університеті імені Альфреда Нобеля, в Українському католицькому університеті (у 2010 р.— лише в двох ВНЗ).

Аналіз діяльності наукових шкіл, лабораторій, центрів та інститутів у приватних ВНЗ демонструє поступове формування системності у дослідницьких практиках цих ВНЗ. Водночас варто зауважити, що кількість ПВНЗ, які мають такі наукові структури, є досить незначною, що визначає перспективні завдання у науковій роботі більшості приватних вишів.

У ВНЗ приватної форми власності здійснюється планомірна робота з підвищення кваліфікації науково-педагогічних кадрів. Основні форми підвищення кваліфікації — здобувацтво, навчання у докторантурі, аспірантурі, на курсах підвищення кваліфікації, навчальних закладах, навчання в літніх школах, проходження стажувань у ВНЗ, на провідних підприємствах і організаціях як України, так і інших країн.

Функціонують аспірантури і докторантури з економічних, правових, фізико-математичних, історичних, філологічних, педагогічних, психологічних, соціологічних наук, із державного управління та журналістики в таких ВНЗ, як Бердянський університет менеджменту і бізнесу, Донецька академія автомобільного транспорту, Макіївський економіко-гуманітарний інститут, Європейський університет, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія» тощо.

На базі ВНЗ приватної форми власності давно працюють спеціалізовані ради із захисту кандидатських (докторських) дисертацій з економічних, соціологічних, юридичних та технічних наук (Європейський університет, Бердянський університет менеджменту і бізнесу, Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля та ін.). За 2011 р. робота за цим напрямком була спрямована скоріше на збереження вже наявних спеціалізованих рад, ніж на відкриття нових.

Аналіз даних щодо кількості аспірантів, здобувачів та осіб, які виконують докторські дисертаційні дослідження, свідчить, по-перше, що ця кількість неухильно зростає і, по-друге, що тематика досліджень поступово наближується до комплексної тематики ВНЗ.

Тенденції щодо підвищення рівня науково-педагогічної кваліфікації викладачів приватних ВНЗ та розвитку аспірантури можна простежити на прикладі кількості захистів докторських та кандидатських дисертацій у 2009–2011 рр. За минулий рік у 28 ВНЗ із 37, що надали звіти, пройшли захисти кандидатських та докторських дисертацій (це становить 75 %, у 2010 р.— 43 ВНЗ з 56 — 76 %). Всього у 2011 р. захищено 13 докторських та 103 кандидатські дисертації (у 2010 р. — 20 докторських та 177 кандидатських дисертацій). Питома вага захищених дисертацій припадає на економічні, філологічні та педагогічні науки.

Слід зазначити, що загальна кількість захищених дисертацій з огляду на кількість ВНЗ, що надали звіти, здається досить стабільною. Але при порівнянні виявляється, що у 2010 р. на 1 ВНЗ припадало приблизно 3,5 захищених дисертації, а в 2011 — 3,1. Даний факт свідчить про деякий спад у цьому напрямку наукової роботи [1, с. 8]. Узагальнені тенденції щодо динаміки кількості захистів докторських та кандидатських дисертацій за останні п'ять років наведено на рис. 2.

Стабільні показники про захист дисертацій демонструють такі ВНЗ, як Європейський університет, Макіївський економіко-гуманітарний інститут, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія», Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, Карпатський університет імені Августина Волошина, Український католицький університет та ін.

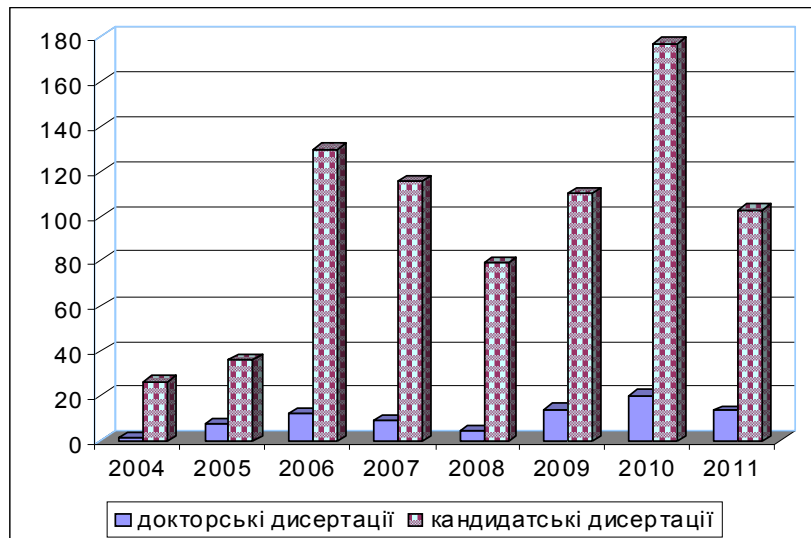

Рис. 2. Динаміка захистів кандидатських та докторських дисертацій у приватних ВНЗ (розробив автор на основі даних звітів із НДР)

Взагалі, аналіз звітів дозволяє стверджувати, що у ВНЗ приватної форми власності для здобувачів наукових ступенів створено умови для творчої наукової роботи: функціонують спеціалізовані ради, організуються конференції, на яких дослідники можуть здійснити апробацію своїх наукових здобутків, створено можливості для публікацій статей і тез у збірниках наукових праць тощо.

Видання приватних ВНЗ відображають їх досягнення у виконанні комплексної тематики. Найбільш активні у видавничій діяльності (більше ніж 200 ум. друк. арк. за рік) такі ВНЗ, як Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, Європейський університет, Івано-Франківський університет права імені Короля Данила Галицького, Макіївський економіко-гуманітарний інститут, Харківський інститут бізнесу і менеджменту, Інститут сходознавства і міжнародних відносин «Харківський колегіум» (м. Харків, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія», Український католицький університет, Донецька академія автомобільного транспорту.

Приватні ВНЗ вже багато років видають за власною ініціативою наукові журнали та збірники, які постановою президії ВАК внесені до переліку фахових видань у галузі державного управління, економічних, філологічних, історичних, соціологічних, психологічних, туристичних, філософських наук тощо, в яких мають право друкуватися результати дисертаційних досліджень (Європейський університет — з 1998 р.; Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія»; Міжнародний Слов'янський університет; Вінницький фінансово-економічний університет, Донецький інститут соціальної освіти, Університет економіки і підприємництва та ін.) — більш ніж 25 видань. У 2011 р. Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля виступив засновником ряду фахових журналів із нових напрямів, а саме: «Вісник Дніпропетровського університету економіки та права». Серії: «Юридичні науки», «Філо-

логічні науки», «Педагогіка і психологія». У провідних ВНЗ функціонує власна видавнича база.

Все це дозволяє стверджувати, що видавнича діяльність у приватних вишах досить стабільна. Водночас обсяг публікацій окремих ВНЗ дає підстави стверджувати, що ця тенденція не є характерною для всіх ВНЗ. У таких вишах, як Хмельницький інститут конструювання, моделювання швейних виробів, Харківський інститут управління, Харківський соціально-економічний інститут, Донецький інститут соціальної освіти, Буковинський університет (обсяг публікацій за рік до 40 ум. друк. арк.) слід більше уваги приділяти цьому напрямку наукової роботи, особливо враховуючи той факт, що частина з названих ВНЗ з'являється в цьому списку щорічно.

Одними з найбільш публічних форм наукової роботи є наукові конференції та семінари. Аналіз звітів демонструє, що практично всі ВНЗ організовують семінари та конференції різного рівня. За минулий рік приватними вишами було проведено 27 загальноузівських, 22 міжвузівських, 16 всеукраїнських, 39 міжнародних та 50 студентських конференцій [1, с. 10, 37–49].

Як видно із рис. 3, за 2011 р. зростає частка студентських конференцій, майже не змінилася частка міжнародних та всеукраїнських, а кількість загальноузівських та міжвузівських наукових заходів значно зменшилася.

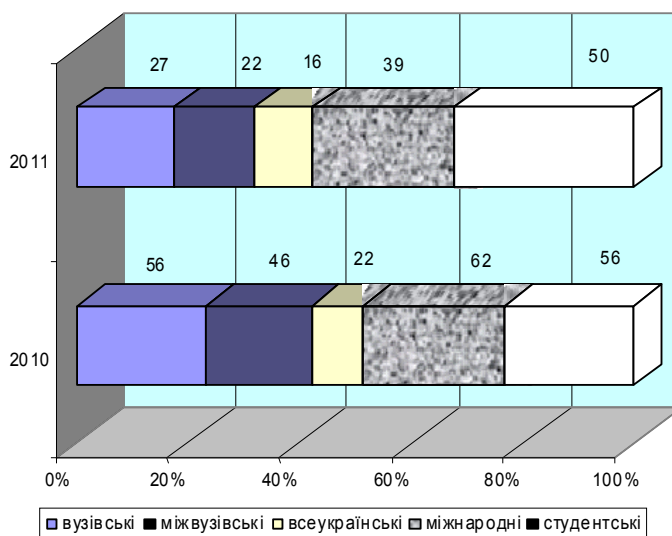

Рис. 3. Частка різного типу конференцій у загальній кількості наукових заходів (%) (підготував автор на основі звітів)

Тематика конференцій відповідає комплексній тематиці ВНЗ та присвячена актуальним питанням розвитку економіки, освіти, управління, інформаційних технологій тощо. Серед активних організаторів конференцій можна назвати Європейський університет (11 конференцій, в тому числі 3 міжнародні), Івано-Франківський університет права імені Короля Данила Галицького (9 конференцій), Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля (13 конференцій, в тому числі 12 міжнародних), Луцький гу-

манітарний університет (8 конференцій), Університет економіки і підприємництва (13 конференцій, в тому числі 6 міжнародних), Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія» (13 конференцій, в тому числі 2 міжнародні).

Водночас варто підкреслити, що практично відсутня практика організації спільних конференцій ВНЗ за комплексною проблематикою.

Узагальнюючи впровадження наукових розробок приватних ВНЗ у практику, можна виокремити форми, в яких здійснюється ця робота.

— підготовка доповідних записок та рекомендацій, участь у робочих групах, інші форми взаємодії з органами влади, спрямованими на удосконалення життєдіяльності регіонів, систем їх освіти, промисловості, сільського господарства тощо (Буковинський університет, Бердянський університет менеджменту і бізнесу, Європейський університет, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія», Харківський інститут бізнесу і менеджменту та ін.);

— співпраця з організаціями, практичне удосконалення окремих аспектів їх діяльності (Бердянський університет менеджменту і бізнесу, Вінницький фінансово-економічний університет, Донецька академія автомобільного транспорту, Дніпропетровський медичний інститут традиційної та нетрадиційної медицини, Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, Європейський університет, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія», Харківський інститут екології і соціального захисту, Харківський інститут управління тощо)

— розробка і впровадження методик, коректування і розробка програм, практичних матеріалів (Буцацький інститут менеджменту і аудиту, Інститут сходознавства і міжнародних відносин «Харківський колегіум», Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія», Харківський інститут бізнесу і менеджменту тощо);

— участь у конкурсах, виставках (іменні стипендії, призи на виставках, конкурсах наукових робіт і т.д.) — 30 приватних ВНЗ;

— робота з проектами та грантами (Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, Університет економіки та права «КРОК», Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія» тощо).

Крім зазначених форм, необхідно підкреслили таку форму, як отримання патентів (Буковинський університет, Волинський інститут економіки та менеджменту (м. Луцьк), Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, Європейський університет). Представники приватних ВНЗ активно залучаються до експертизи проектів, бізнес-планів, використовують свої наукові розробки у роботі студентського самоврядування, у практиці виховної роботи, впроваджують їх у навчальний процес.

Водночас приватні ВНЗ здійснюють впровадження результатів НДР у навчальний процес: при розробці програм, підготовці навчальних та навчально-методичних посібників тощо.

У цілому, можна констатувати, що впровадження наукових результатів стає у приватних вишах розповсюдженою практикою, що свідчить про відповідну спрямованість та затребуваність їх наукових пошуків.

Невід'ємним складником наукової роботи приватних ВНЗ є організація і проведення наукової роботи студентів як основи розвитку їх здібностей, розкриття потенційних можливостей. У цих навчальних закладах студентська наука розвивається досить динамічно. Наукова робота студентів проводиться в межах наукових напрямів діяльності

ВНЗ і здійснюється у різноманітних формах. Серед них: підготовка студентами доповідей на «круглі столи», семінари та конференції; студенти при науковому кураторстві викладачів кафедр беруть участь в олімпіадах, турнірах, готують роботи для участі у конкурсах наукових робіт тощо. Традиційно протягом року проводяться студентські наукові конференції (за 2011 р. — 50), які дають змогу розвивати студентську науку за різноманітними напрямками. Результати роботи зі студентами мають державне визнання. Так, представники приватних ВНЗ мають за звітний рік перемоги на Всеукраїнському конкурсі наукових робіт (22 студента, які представляють Бердянський університет менеджменту і бізнесу, Вінницький фінансово-економічний університет, Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, Європейський університет, Макіївський економіко-гуманітарний інститут, Миколаївський політехнічний інститут, Університет економіки та права «КРОК», Хмельницький інститут конструювання, моделювання швейних виробів).

Слід підкреслити, що розширився спектр наукових конкурсів, у яких студенти приватних ВНЗ беруть участь та перемагають. У 2011 р. серед таких конкурсів: «Завтра UA», «Україна — 20 років державотворення», «Знання протоколу та культура поведінки», Конкурс промов з японської мови, «Аудитор» та ін.

У приватних ВНЗ все активніше організовується робота студентських наукових товариств та наукових гуртків; студенти залучаються до виконання наукових тем кафедр; готують публікації у наукових виданнях, працюють у проблемних групах. Традицією стають збірки студентських наукових праць (Європейський університет, Український католицький університет, Харківський гуманітарний університет «Народна українська академія» та ін.).

Підводячи підсумки аналізу наукової роботи приватних ВНЗ за останній рік, варто зауважити, що серед найбільш важливих наукових досягнень можна визначити такі:

- продовження інституціоналізації НДР та підвищення її системності в приватному секторі вищої освіти України;
- збереження високих показників НДР в умовах демографічної кризи та проблемного набору студентів;
- становлення і розвиток власних наукових шкіл, які дають змогу консолідувати зусилля всіх учасників освітнього процесу в межах одного стратегічного напрямку, єдиних наукових інтересів та тем, які мають державну реєстрацію;
- продовження та поширення науково-навчально-експериментальної роботи;
- поширення спектру та напрямків діяльності навчально-науково-виробничих комплексів, створених приватними ВНЗ спільно з організаціями та підприємствами України;
- створення та активізація діяльності наукових підрозділів — лабораторій, центрів та інститутів, — які координують наукову діяльність та залучають професорсько-викладацький склад ВНЗ, докторантів, аспірантів і студентів до розробки фундаментальних та прикладних проблем сьогодення;
- стабільний розвиток докторантури та аспірантури;
- систематичне висвітлення результатів НДР у публікаціях;
- збереження високого авторитету наукових конференцій та випробовування їх нового формату — інтернет- та відео-конференцій;
- розширення міжнародних контактів, участь у міжнародних дослідницьких проєктах;
- комплексне впровадження результатів НДР у практику та навчальний процес;

— державне визнання значущості наукової роботи приватних ВНЗ, в тому числі і внесення окремих приватних ВНЗ до Державного реєстру наукових установ, яким надається підтримка держави.

Але поряд із наявністю окреслених досягнень у сфері науки фіксуємо і деякі загальні недоліки, які є в більшості вишів. Серед них:

1. Комплексна тематика ще не набула стрункості щодо напрямків підготовки у ВНЗ. Значна частина тем не має державної реєстрації.

2. Як і раніше потребує поширення практика організації у приватних ВНЗ наукових лабораторій, центрів, діяльність яких сприяла б поширенню результатів наукової роботи в рамках комплексних тем.

3. Необхідно здійснити координацію планів із НДР на наступні роки з метою об'єднання зусиль окремих вишів щодо організації спільних наукових конференцій задля підвищення наукового рівня та представництва на таких заходах.

Взагалі, науково-дослідна робота у приватних ВНЗ є органічним складником освітнього процесу. Її форми та напрямки постійно розширюються, результати роботи помітні та визнані на державному та регіональному рівнях, що в цілому може свідчити про повноцінну інтеграцію приватного сектору у вітчизняну систему освіти. Приватні ВНЗ активно працюють у напрямі формування власного наукового обличчя, чому сприяє становлення та розвиток наукових шкіл, організація наукових заходів різного характеру, захисти кандидатських та докторських дисертацій тощо. Одним із шляхів підвищення ефективності наукових досліджень приватних ВНЗ може бути поєднання зусиль у розробці найбільш перспективних фундаментальних та пошукових тем завдяки створенню міжвузівських творчих колективів і фондів для їх фінансування.

1. Аналітична довідка про результати науково-дослідної роботи приватних вищих навчальних закладів за 2011 рік.— [неопубл. рукопис].— Харків, 2012.— 49 с.; 2. *Астахова В.И.* Образование XXI века: в эпицентре духовных коллизий / В.И. Астахова // *Universitates.*— 2008.— № 1.— С. 12–19; 3. *Астахова В.И.* Повернення науки в університети — найважливіше завдання вищої школи / В.И. Астахова // *Освіта України.*— 2007.— N 30 (№ 24).— С. 9; 4. *Бакіров В.* Висока якість університетської освіти — вимога часу: [аспекти модернізації університет. освіти та підвищення її якості в Харків. нац. ун-ті ім. В.Н. Каразіна] / В. Бакіров, З. Зиман, Ю. Холін // *Вища освіта України.*— 2005.— № 1.— С. 15–19; 5. *Научные школы: проблемы теории и практики: монография / авт.: В.И. Астахова, Е.В. Астахова, А.А. Гайков [и др.]; под общ. ред. В.И. Астаховой, Е.В. Астаховой; Нар. укр. акад.*— Х.: Изд-во НУА, 2005.— 331 с.; 6. *Овакімян О.С.* Мотивація навчальної та наукової діяльності як передумова розвитку та реалізації творчого потенціалу особистості студента / О.С. Овакімян // *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: зб. наук. пр.*— Х.: Вид. центр ХНУ, 2005.— С. 623–626; 7. *Сулейманова О.Л.* Негосударственные вузы в условиях меняющейся экономики / О.Л. Сулейманова // *Экономика образования.*— 2007.— № 2.— С. 21–25; 8. *Таланчук П.М.* «Завдання освіти полягає в тому, щоб «пересіяти» інтелектуальний потенціал нації»: [інтерв'ю з ректором Відкритого міжнар. ун-ту розв. людини «Україна» Петром Таланчуком / розмовляла Інна Головка] // *Вісник плюс: спец. інформ. додаток до журн. Вісник податкової служби України.*— 2008.— № 18/19.— С. 34–37; 9. *Тимошенко І.І.* 15 років служіння освіті України: [до 15-річчя Асоц. приват. навч. закл. України] / І.І. Тимошенко // *Економіка і управління.*— 2008.— № 4.— С. 7–12.